

Landskap: *Skåne* Upptecknat av: *Albin Hamburg*
 Härad: *Luggude* Adress: *Höganas*
 Socken: *Höganas stad* Berättat av:
 Uppteckningsår: *1944.* Född år *1875* i *Höganas*

Loislsakten till jul, - svinoffa. s. 1.
Julkalappar. s. 3
Julbok. s. 5.
Julaspöken. s. 5.
Julkort. s. 5.
Lille julafton. s. 6.
Luciafirande s. 6.
Kullens rista brännvinsbränneri. s. 7.
"Bussaroni"; - namn på plagg som
användes av höluggare m. fl. vid
gruvorna. s. 8.

L. u. F. 48.

L. u. F. 47.

1.
ACC. N.R. M. 9540 //

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Den stora svinslakten.

Svinottan.

Här i Höganäs hade under 1800 talets sista hälft över 100 tals arbetarefamiljer var sin gris, som uppföddes under sommaren för att slaktas då det led mot jul.

Dock brukade man ej slakta på Luciadagen utan man började i slutet av november och fortsatte därmed till veckan före jul.

Det var det så att arbetet vid gruvor och fabriker börja kl. 6 på morgonen och sluta kl. 6 på aftonen, varför man måste slakta om natten eller på morgonen, slaktringen utfördes nämligen av en arbetare med tvänne medhjälpare.

Man började vanligtvis kl. 1 på morgonen och fortsatte därmed till strax före 6 då samtliga skulle vara i sitt vanliga arbete. Det kallades därför att stiga upp i svinottan.

Man hade sig därför ganska tidigt om kvällen, ty redan kl. 1, 2 eller 3 kom slaktaren och knacka på fönsterrutan, varefter man steg upp och bjöd slaktaren och hans medhjälpare på slaktsuppen, varefter man avtogade till svinstian, som låg ett avstånd därifrån.

Sedan fortsattes vidare till nästa ställe, slaktaren hade nämligen bestämt dag och tid en vecka förut, och kunde varje morgon slakta 4-5 st. grisar. Priset pr varje slaktad och uppskuren gris var 1 kr., varvid slaktaren, som höll verktyg skulle ha 50 öre och hans båda medhjälpare vardera 25 öre. Någon slaktmat erod sig hem fingo de ej.

Efter varje slakt bjöds ett par brännvinsgökar, så det blev många supar på morgonkvisten. Svinnotta var det emellertid, med grisskrik, som hördes över hela rejden omkring.

1.
ACC. N:R. M. 9540:3

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bruket att giva julklappar
har jag hänt till sedan min barndom och
familjemedlemmarna gav så långt omständigheterna
det tilläto varandra julklappar, det kunde vara
bländespressedar och leksaker, men det kunde
även endast vara ett brev trycklar, hämnalar
eller dyli. som barnen sparat ihop pängar till,
en 10 öring i den tiden var inte så värdelös som nu.

Julklapparna brukade kastas in genom
dörren, vilket var och en som gav åt någon
annan själv ombesörjde, och voro alltid inlagda
i paket med brunt eller gult omslagspapper.

Lackning förekom ibland, men även utan lack.

Man sade alltid julklapp, och paketen
var endast försedd med mottagarens namn,
och skulle man själv gissa sig till givaren
av densamma, vilket ibland ingårhunda
kunde vara en lätt sak.

Julklappsrim brukades nog ibland å paketen men icke alltid, det förekom mera bland de b. h. bättre klasserna. Däremot var det brukligt att rimma till gröten julafton t. ex. "denne gröten är kokt i en gryta och inte i en bötta, du skall inte ta mer i skeen än du kan lötta", m. fl.

Man satt merendels och pratade då julklapparne kastades in, då plösligt dörren öppnades lite på glänt, så att ingen skulle se vem det var, och paketet kom brusande in på golvet. Ibland hade man någon annan person att ombesörja inkastningen, för att göra saken mera brydsam för mottagaren, vem det kunde vara ifrån. Jultomten förekom, dock ej så allmänt i min barndom, men man hörde ju alltid berättas om honom och likaså om trollen, han hade röd spetsig huvudbonad och långt vitt skägg unq. som i dessa dagar, men annars vanliga kläder.

3.

ACC. N:R. M. 9540:5

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sedan med julbock kämmer jag ej till härifrån denna orten, men får berättade det hade förekommit då han var ung, han var även född här i Höganäs.

Julaspiöken däremot förekom under julen, dock inga särskilda dagar, med undantag av den 13 januari då Tnut skulle böra julen ut.

Spökerna var för det mesta iklädda gamla lumpor samt mask för ansiktet och sprang i ring och öppna dörrarna i böningshusen och knäcka på fönsterrutorna m. m. de medförde ibland en kvast för att

bösa ut julen. Julen ansågs taga slut den 13 januari.

Julkorten brukades nog ej här mera allmänt förr än in på 1900-talet, men gratulationskort på födelsedagar har förekommit sedan min barndom.

4.

ACC. N.R. M. 9540:6.

Dagen före julafton har alltid i denna trakt kallats lille julafton, men har ej firats på något särskilt sätt. Man brukade koka julasovlet denna dag.

Något krisfirande å denna orten känner jag ej till, det har nog ej förekommit mera allmänt allmänt förr än på senare tid då en del kvinnoföreningar börjat införa seden även å denna orten.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R. M. 9540:7.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Fullens sista bränninsbränneri
var inrymt i den byggquad utmed vägen mellan
Väsby och Ryd, numera Väsbygatan, och som en
längre tid varit öfverad till arbetarbostäder.

Det är nu ca. 100 år sedan bränninsbrännin-
gen, som intill dess i stor utsträckning bedrevs
för gruvbolagets räkning, här upphörde och
härmed denna näringsgren inom Fullen.

Byggquadsens allmänna namn är Bränneriet
ännu i dag.

Bussaron benämndes ett plagg härstädes i slutet på 1800 talet, och användes av samtliga kolhuggare m. fl. under arbetet vid gruvorna.

Plagget knäpptes vid halsen med en knapp samt knäpptes även vid handlederna, i övrigt togs det på kroppen liksom en skjorta och nådde till ung. mitt på låret, förekom både med och utan krage, användes endast under arbetet. Numera användes ej sådana plagg i denna bygd. Användes troligen härstädes under hela 1800 talet. Plaggen syddes i hennmet och var tillverkat av grovt tjockt linne merendels hennvävt ofärgat tyg. Plagget användes även av andra yrkesgrupper med smutsigt arbete. Benämningen bussaron förekom ej å något annat dräktplagg och användes endast av män.